

פרשת נצבים

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' וגו' כל איש מישראל. טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך (כט, ט-י)

ומבואר דבערבות מואב הכניסם משה בברית ערבות זה לזה, ומשא"כ בשעת מתן תורה הי' הברית רק על עצמן. וכן הוא בתנחומא וז"ל כלכם ערבים זה בזה עיי"ש. ובתנחומא מבואר דהך הערבות כלל נמי על טפכם ונשיכם וגרך.

אמנם איכא דמפרשי לי' דמהך דהפסיק הכתוב כל איש מישראל, ולהדר כתב טפכם ונשיכם וגרך לחודיה, דע"כ חלוקים הם, דישראל הוה ערבים על כל איש מישראל, משא"כ טפכם ונשיכם וכו' נתפס עוונם רק על עצמן.

וביותר הק' דהרי מבואר בגמ' שבועות [לט,א] דמאי דכתיב בפ' בחקתי (כ"ו ל"ז) וכשלו איש באחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה לזה, הלא חזינו דהערבות הי' מקודם בברית במתן תורה. ובתנחומא (יתרו פ' י"ג) כתיב וז"ל ויענו כל העם יחדו ויאמרו, ולא עוד אלא שהיו ממשכנין עצמן זה על זה, באותה שעה בקש הקב"ה לכרות עמהן ברית על הסתרים ועל הגלויים, אמרו לו על הגלויים אנו כורתין ולא על הסתרים שלא יהא אחד חוטא בסתר ויהא הצבור מתמשכן עליו שנאמר (דברים כט) הנסתרות לה' אלהינו וגו' לעשות את כל דברי התורה הזאת לפיכך וידבר אלהים את כל הדברים.

ונראה לתרץ ע"פ דברי זקני הגרב"ד זיע"א (בדרשתו בשבת תשובה) לבאר בהא דאיתא בגמ' שבת [לג,ב] דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור, אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור. והק' רבינו הגרב"ד זיע"א הרי קיי"ל דאין נפרעין מן הערב תחילה, ואמאי נפרעין מן הצדיקין לפני הדור. ותירץ דהנה מצינו ב' מיני ערבות, חדא ערב סתם והיינו דאמרי הלוהו ואני ערב, ועוד ערב קבלן והיינו דאמרי הלוהו ואני אפרע. וגדרם חלוק, דבערב סתם קבלת ערבותו אינו על עצם החוב, אלא נעשה ערב רק בעד הפירעון, והיינו במקום דהלוה אינו פורע חובו, הרי חיוב התשלומים חל עליו, וע"כ קיי"ל דאין נפרעין מן הערב תחילה, אמנם בערב קבלן ערבותו הוא על עצם גוף החוב, ודמיא כמו שהוא הלוה, א"כ רשאי המלוה לתבוע ממנו תחילה, דבתר ערבותו נעשה כהלוה דאיכא עלי' תביעת חובו.

ודן הגרב"ד זיע"א בהך הערבות שקבלו ישראל האם ערבותם הי' בגדר ערב סתם, ונמצא דערבותם הוא רק על התשלומים, ולענין הכא ערבותם הי' על העונשין שנעשו ערבים לענין העונשין, או דלמא דערבותם הי' בגדר ערב קבלן, ונמצא דערבותם הי' על קיום התורה ונעשו ערבים זה לזה בקיום המצוות. ואמר הגר"ח זיע"א דנעשו ערבים כערב קבלן לעצם קיום המצוות. וראי' לזה מהא דאיתא דכל הברכות אע"פ שיצא מוציא, ופי' הראשונים שהוא מטעמיא שכל ישראל ערביין זה לזה, ולכאורה אם נימא דהערבות הוא רק לענין העונשין, א"כ מאי שייכא הך הערבות להועיל בכדי שיוכל לברך עלי', שהברכה תליי' בעצם גוף חיוב המצוה. וע"כ שהערבות הי' על עצם קיום המצוה ולכך נמצא דמחויב עלה על קיום מצותו של חבירו, וממילא יכול לברך עלה על הך חיוב הקיום של חבירו.

הלא מעתה י"ל, דמתיישב שפיר דברית מתן תורה דמבואר דנהיו ערבים, מ"מ אז הי' ערבותן רק כערבין סתם על העונשין, ומבואר כן בלשון התנחומא שהיו ממשכנין עצמן זה על זה, וגדר משכון הוא על פירעון החוב. ועתה בברית בערבות מואב הכניסם משה בערבות חמורה על גוף קיום המצוות.

ולפי"ז י"ל דאף לדברי התנחומא שבברית בערבות מואב נתערבו נמי הנשים, מ"מ ערבותם לגביהם הי' רק על העונשין, והסברא נותנת כן דהך הערבות על קיום המצוות ל"ש על נשים וטף, דכיון דאינם בכלל

פרשת נצבים

חיוב קיום המצוות מאי שייכא שיתחייבו בדין ערבות בהך גוף קיומם. ומ"מ ערבות על העונשין נתערבו עלה. וע"כ שפיר דינא הא דאשה אינו יכולה להוציא אחרים דאינה בכלל ערבות, [ואף דמצאנו דגם הנשים היו ערבים על העונשין, ולפיכך איכא להן חובת תוכחה, ומצאנו דנענשו על מה שלא הוכיחו], דאינה בכלל ערבות על קיום המצות, ולהא בעי שתהי' ערבה על גוף המצוה. [ואיכא שי' דבמצוות שהנשים חייבות בהן יש להן דין ערבות, וי"ל דעל הנך מצות הי' שייך שיהיו בכלל ערבים דערבות קבלן].

מקור: רבי חיים שלמה ליבוביץ שליט"א